

Boven: onderkaak van een hond

Vervolg van voorpagina:

Op de tweede plaats kwamen varkens en schapen (of geiten). De botten van schapen en geiten zijn moeilijk te onderscheiden. Alleen resten van schapen zijn met zekerheid vastgesteld. We vermoeden daarom dat op De Vergulde Hand alleen schapen rondliepen en geen geiten. Schapen waren meer geschikt om op de vochtige Vlaardingse grond te leven. Opvallend is dat op één plek de verhouding tussen runderen en schapen volledig omgekeerd was. Hier was het merendeel van het bot afkomstig van schapen en maar een klein deel van runderen. Het is des te opvallender dat dit ook de plek was waar veel weefgewichten vandaan kwamen. Was deze boer gespecialiseerd in schapen en wolproductie?

Ook zijn er resten van middelgrote volwassen honden gevonden. En er is bot van een wolf of, waarschijnlijker, een wolfshond opgegraven. De honden kregen onder meer de resten van geslacht vee te eten; op 25 botten van runderen, zes botten van schapen en op twee botten van varkens zien we bijtsporen van honden. De bijtsporen op het schapenbot

kwamen allemaal van één van de boerderijen. De honden liepen dus in ieder geval rond dit gebouw. Misschien zijn zij ingezet om het erf te bewaken?

Aan jacht en visvangst deden de mensen amper. Hijkke heeft maar één bot van een haas aangetroffen, en slechts enkele botresten van vogels en vissen. Onder de vogelbotten bevond zich een enkel bot van een kip, waarschijnlijk uit de Romeinse Tijd. Het is bekend dat de kip in de Romeinse Tijd in Nederland is geïntroduceerd. Op de Romeinse vindplaats Hoogstad in Vlaardingen zijn ruim tien jaar geleden botten van kippen gevonden. Toch maakte ook daar kip nog geen groot deel van het menu uit; het gaat nog steeds om kleine aantallen. De opgraving van Hoogstad geeft ons tevens een aanwijzing hoe vogels gevangen kunnen zijn. Er is namelijk een boemerang van esdoornhout opgegraven. Het voorwerp was 46 cm lang en dateerde van circa 100 na Chr. Een replica toonde aan dat het voorwerp optimaal gevormd was voor het werpen over lange afstand.

De op De Vergulde Hand opgegraven vissenbotten waren van steur en baars. Lijkt het aantal van acht stuks vissenbot gering voor een oude vissersplaats als Vlaardingen, het verbaast Hijkke echter niet. "Als je uitgaat van bewoning van twee boerderijen tegelijkertijd, met een gemengd boerenbedrijf", zegt hij, "dan hebben deze mensen waarschijnlijk weinig personen over gehad die zich aan vissen konden wijden".

Al met al waren de bewoners van De Vergulde Hand met name veehouders. Zij waren van hun dieren afhankelijk voor hun vlees, hun melk en hun wol, maar ook voor trekkracht en zelfs voor brandstof. Hijkke Buitenhuis vermoedt dat het kapotgeslagen bot op het vuur gegooid is, om het brandend te houden. Maar daarover meer in het interview op de achterkant van deze Actueel.

Links: de boemerang van Hoogstad. Deze boemerang was met name zeer geschikt voor de jacht op vogels.

Zeldzame vondst: een Vlaardingse pinguin

Boven: reuzenalken, getekend door J.G. Keulemans

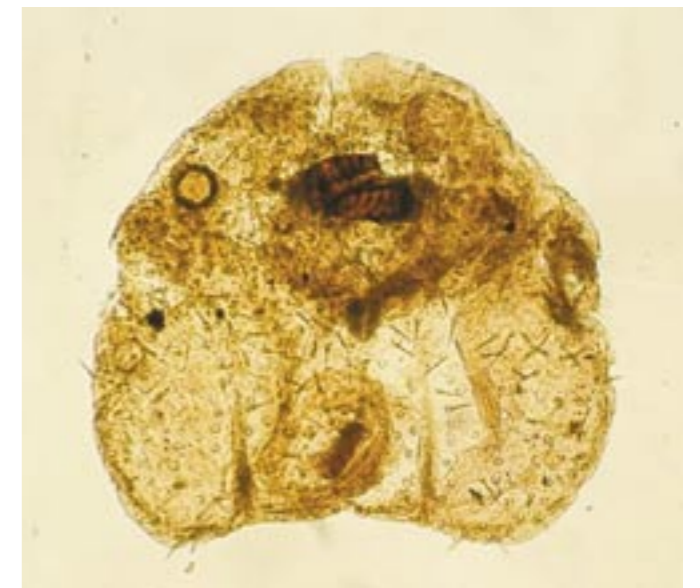
Mijten- en insectenonderzoek: de resultaten

De eerste resultaten van het onderzoek naar mijten- en insectenresten van de Vergulde Hand zijn bekend. Hoog tijd dus om Jaap Schelvis aan het woord te laten. Jaap is specialist op het gebied van mijten- en insectenonderzoek in de archeologie.

"In monsters uit de midden IJzertijd zijn voor het eerst parasieten aangetroffen. De verschillende groepen mijten uit de monsters wijzen op een sterk vervuilde omgeving. We denken hierbij aan mestlagen. Hieruit kunnen we afleiden dat er vee moet zijn geweest. Verder heb ik circa 60 resten van luizen en twee kleine restjes van vlooiën gevonden."

De luizenresten van De Vergulde Hand zijn volgens Jaap Schelvis uitzonderlijk goed bewaard gebleven. De verschillende soorten waren hierdoor nog goed te onderscheiden. De vlooiën konden helaas niet meer op soort gedetermineerd worden. Jaap: "Van de luizenresten ging het in meer dan 50 gevallen om runderluizen en slechts in drie gevallen om schapenluizen. Luizen zijn heel specifiek voor hun gastheer. Een runderluis kan bijvoorbeeld niet overleven op een schaap, en andersom. Je mag er wel van uitgaan dat huisdieren in de Midden-IJzertijd altijd luizen hadden. Uit de verhouding runderluizen/schapenluizen kunnen we dus de voorzichtige conclusie trekken dat runderen voor de boeren van De Vergulde Hand in de Midden-IJzertijd belangrijker waren dan schapen."

Soms treft de specialist tussen het botmateriaal een opzienbarende vondst aan. Een dergelijke vondst is gedaan tijdens de Vlaardingse opgraving op Hoogstad. Het betreft een beenfragment van een pinguinachtige vogel, de zogeheten reuzenalk, uit circa 100 na Chr. De reuzenalk kon niet vliegen, maar zwom, volgens een verhaal uit 1821, sneller dan een 6-mans roeiboot. Deze dieren leefden uitsluitend op het noordelijk halfrond en zijn nooit zuidelijker gekomen dan Noord-Frankrijk. In Nederland zijn slechts drie vondsten bekend van de reuzenalk van archeologische vindplaatsen: behalve in Vlaardingen is er ook botmateriaal aangetroffen in Velsen en Schipluiden. In alle gevallen gaat het om vindplaatsen uit de Romeinse Tijd. Bij de opgraving van een Romeinse nederzetting bij de Noordhollandse kustplaats Velsen in 1977 is in een greppeltje een bijna volledig skelet van een reuzenalk gevonden. Waarschijnlijk is deze reuzenalk ten tijde van de Romeinse bewoning dood op het strand gevonden en was deze niet meer geschikt voor consumptie. Het dier is weggegooid in het greppeltje. In de inheems-Romeinse vindplaats Schipluiden is in 2003 een enkel botje (ellepijp) van reuzenalk gevonden. Op de ellepijp zijn geen sporen gevonden die erop wijzen dat het dier gegeten zou zijn. Er werd lange tijd op de reuzenalk gejaagd voor het vlees en voor de verenvacht. Al in de 19^e eeuw was het dier zeldzaam geworden en werd hij een populaire prooi als rariteit. De laatste reuzenalken zijn in juni 1844 op een eilandje ten zuiden van IJsland doodgeslagen.

Boven: de kop van een bijtende runderluis (*damalinia bovis*), aangetroffen in een monster van De Vergulde Hand. De donker geribde objecten zijn de kaken. De bijtende runderluis voedt zich voornamelijk met dode huid, in tegenstelling tot de zuigende runderluis, die leeft van het bloed van zijn gastheer. Het fragment hierboven is circa 0,4 mm groot.